

ТРИЗНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE UKRAINIENNE - TRIDEN'

Число 45 (303) рік вид. VII. 29 листопада 1931 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 29 листопада 1931 року.

Вже кілька часу в Азії воюють. А в Європі засідає Рада Ліги Націй. На Заході на дипломатичних конференціях та на засіданнях Ради Ліги Націй без кінця і краю л'ються, як вода на лотоках, слова. На Далекому Сході, на манджурських полях точиться без жалю людська кров...

З тієї самої сторінки газети дивляться на вас ілюстрації мирних розмов у Парижі і воєнних подій під Ціцікаром. Єсть війна чи нема її? Чи то війна без війни?

Перед нами кривавий парадокс, на які такий багатий післявоєнний час, з новим усталеним мирними трактатами світовим порядком.

Та нехай тим парадоксом і тим, як ввести цей потік, позначений вже смертями тисяч людей, в річище норм міжнародного права, що в ньому таку роль грає прецедент, нехай тим сушать собі голову теоретики того права.

Нам тим не журитися.

Але по-за тією правно-теоретичною стороною китайсько-японського конфлікту є ще і інша, яка не може бути нам байдужею.

По-перше, конфлікт той ще раз наявно доводить, яка неусталена та політична рівновага, що нею тримається повоєнний світ, як легко її захитати, та який непевний той спокій, що над ним так тремтять усяди.

По-друге, на тлі того конфлікту виразно позначається загрозна постать совітів з їх «Особою Дальньо-Восточною Армією». Втручання — сьогодні чи завтра — то питання, на яке відповідь дасть недалеке май-

бутнє, — в японсько-китайську суперечку червоної Москви — не виключена річ. А чим може бути для совітів війна, — це найкраще знають на Україні та в інших поневолених червоними окупантами краях.

По-третє, нарешті, Україна глибоко зацікавлена в своїх колоніях на Далекому Сході. А той чи інший розвиток японсько-китайського конфлікту, поворот його в той чи інший бік чи поширення може відбитися на долі наших земляків на Зеленому Кліні.

От чому ми з найпильнішою увагою маємо стежити за розвитком таких ніби далеких од України, але разом з тим таких близьких для неї подій на Далекому Сході.

Українська та Грузинська справи в Міжнародній Дипломатичній Академії.

В минулому числі нашого журналу вже повідомлялося, що 18 листопада відбулося важливе для нас засідання Міжнародної Академії Дипломатичної, під головуванням п. Нуланса, бувшого амбасадора Франції в Росії. На порядку денному були доклади п. п. Мілюкова, Гегечкорі, О. Шульгіна та Нікітіна. На повістці три перші промовці були зазначені, як бувші міністри закордонних справ Росії, Грузії та України. Але п. Мілюков ослаб і на засідання не з'явився. Отже після повідомлень постійного секретаря Академії, міністра Франгуліса, слово було дане п. Гегечкорі, що дуже докладно схарактеризував стан Грузії в час, коли вона добровільно приєдналася до Росії. Оповів, як права Грузії свавільно були порушені російським урядом, перейшов до доби революції, до проголошення самостійности Грузії. Відчитав різні документи, які свідчили про надзвичайно прихильне ставлення до Грузії різних держав, що одначе не завадило совітам окупувати цю країну. Згадував також про резолюції Ліги Націй в справі Грузії, винесені вже після окупації останньої. Одначе і ці резолюції, як і різні другі заяви реальної користи Грузії не принесли. Вона і далі бореться за здобуття своєї незалежности.

П.Нуланс (голова) сказав дуже прихильні слова на адресу Грузії, які ми це побачимо далі, він в трохи ширшому масштабі сказав по адресі України.

Доклад проф. Шульгіна на тему: «Міжнародне становище України» був зроблений по тому самому плану, що й доклад п. Гегечкорі.

«Шоб зрозуміти загалом українську проблему, — говорив проф. Шульгін, — необхідно підійти до неї з погляду так мовити соціологічного. XIX вік був особливо багатим на події, що зовуть відродженням народів, або беручи вислів італійський — *Risorgimento*. З одного боку, патріотизм французів, що виріс серед бурхливої доби революції, запаливав серця і других народів. З другого боку, війни Наполеона, викликаючи

опір з боку поневолених ним країн, ще більше загострювали у них націоналізм горячий і разом з тим романтичний.

«Приклад Німеччини, патріоти якої в першій половині XIX віку мріяли про поєднання їх земель в єдину державу, приклад Італії — не були ізольованими. З одного боку Ірландія добивається свого права, з другого Польща прагне увесь час до відновлення своєї держави. В центрі Європи Угорщина, потім Чехія і Словаччина відновлюють національне життя; на Балканах — починають свою боротьбу за незалежність греки, за якими сліднують серби, румуни і нарешті болгари...

«За кількома винятками, мало хто знав у Європі, що подібні ж процеси підготовляються серед народів, що жили під владою російських царів. Ці народи йшли тільки трохи позад від своїх західних братів. Але загальний прогрес починає охоплювати потроху і населення Сходу Європи, пробуджується демократичний дух, що тісно в'яжеться у поневолених народів з патріотизмом. Як і скрізь, починається рух од того, що ці народи стали вимагати своєї школи і права вживати скрізь свою мову, а кінчається він тим, що народи ставлять виразно політичні вимоги і прагнуть до державної самостійності.

«Коли Фінляндія, всі Балтійські держави, коли Польща змогла здійснити свої національні завдання в 1918-19 роках, Україна, Грузія, Азербейджан та другі поневолені країни зостаються і досі під режимом окупації совітською червоною армією.

«Таким чином правна свідомість цих народів, що вважають себе *de jure* незалежними, знаходиться в повній протилежності з реальними фактами життя».

Далі промовець вказує, що, крім Галичини, Буковини й Закарпаття, всі землі, заселені українцями, належали Росії і що Україна протягом 150 років була простою провінцією Москви. Але спогади минулого, не дивлячися ні на яку русифікацію, не були знищені.

Коротко перейшовши над давню історією України, промовець говорить, що найбільш живим зоставалися спогади про вільну козацьку державу XVII віку, створену великим гетьманом Богданом Хмельницьким. Передавши в кількох словах історію доби і зупинившись на Переяславському договорі, на поглядах різних правників на нього, промовець далі оповідає, як, особливо від Полтави, починається нищення прав і вольностей України, що від часів Катерини II стала майже тим, чим знайшла її революція 1917 року.

Далі, переходячи просто до проголошення Української Республіки та її незалежності актами Центральної Ради, проф. Шульгин, щоб з'ясувати вагу цих актів, зупиняється досить докладно над тим, що з себе уявляла ця установа, яким авторитетом вона користувалася на Україні і як вона зрештою імпонувала самим росіянам: слідує історія порозуміння між Радою і Тимчасовим Урядом (приїзд до Київа Терещенка, Керенського і Церетелі). Ця Рада справді відбивала волю цілої України, про це свідчать всі ті вибори, що в 1917 і на початку 1918 мали місце на Україні.

Далі проф. Шульгин зупиняється докладно на міжнародних від-

носінах України. Згадуючи про визнання України Францією та Англією, промовець посилається на книжку п. Евена, який говорить:

«розгляд документів не залишає жадного сумніву, що Франція визнала Україну в 1918 році і що те саме зробила Англія».

Для ілюстрації перечитавши урочисту промову генерала Табуї в день його офіційного прийняття головою українського уряду 22 грудня (ст. ст.) 1917 року, проф. Шульгин звертається до голови зборів п. Нуланса і нагадує йому, що ці прекрасні, по виразу генерала Табуї, відносини між Францією та Україною були розпочаті в Петрограді у розмові, що відбулася в французькій амбасаді між п. Нулансом і самим промовцем, тоді генеральним секретарем міжнаціональних справ.

Далі йде згадка про визнання України Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією, Туреччиною, Фінляндією, Естонією, Латвією, Польщею, Литвою, всіма кавказькими республіками та Аргентиною. Згадує також промовець про діяльність української делегації на мировій конференції, про роботу наших легаций та дипломатичних місій, про стосунки з Лігою Націй.

Окремо виділяє п. Шульгин відносини України з совітським московським урядом. Нагадавши про те, що цей уряд кількома актами визнав українську державність, і перечитавши один з цих документів, він коротко передає перепетії війни України з червоною Москвою. Зупиняючися на порозумінню з Польщею в 1920 р., зазначає, що в той час Польща вже посідала великі простори земель, заселені українцями, але, не дивлячися на це, Симон Петлюра пішов на порозуміння з Польщею. Цим актом український уряд мусів зробити дуже поважні територіальні уступки Польщі на українських землях, які входили раніше в склад Російської імперії, але зате одержував можливість відновити знову боротьбу проти Москви, що в той час окупувала вже цілу Україну. Замирення в Ризі, скупчення червоних військ проти нас, відсутність всякої підтримки привели до нової катастрофи і війське УНР разом з урядом вийшло за кордон. Але й тут не припиняє уряд своєї активності, постійно протестуючи проти військової окупації України.

Московський большевицький уряд, продовжує промовець, не в своєму власному імені провадив боротьбу за Україну і для того було створено раду народніх комісарів «Української Соціалістичної Республіки». Перші роки ця республіка була принаймні *de jure* ніби незалежною; мала в цілій низці країн свої дипломатичні представництва і представники її підписали в 1921 році 18 березня договір з Польщею в Ризі, 26 грудня 1921 року договір з Італією, 21 січня 1922 року з Туреччиною, 5 листопаду 1922 року з Німеччиною і т. д.

В 1923 році московський уряд вирішив створити Союз Соціалістичних республік. Цей «союз» з Москвою було нав'язано Україні, Білорусії, Кавказькій совітській конфедерації і трохи згодом Туркменістанові, Узбекістанові та Таджикистанові. На підставі четвертого параграфу конституції кожний член союзу має право виступати з нього, всі союзники буцім-то зберігають свою суверенність, та справді ж де-далі, то тим більше переводиться децентралізація в союзі і всім

заправляє комуністична партія, а властиво її секретарь і диктатор Сталін.

Кінчаючи свій виклад, проф. Шульгин підкреслює, що політичні відносини на сході не усталені і боротьба за незалежність України продовжується:

«Ми бачимо, що процеси, які ми відмітили на заході, процеси відродження націй, їх прагнення до державної самостійності перенеслися з усією своєю силою на схід. Нині, особливо в колах Ліги Націй, дискутують часто питання, як поєднати національний, партикулярний дух націй і той інтернаціоналізм, який є необхідним для створення миру між народами. Часом в цих дебатах патріотичні настрої народів починають розглядатися навіть, як щось шкідливе. Ми гаряче цьому заперечуємо. Щоб був мир, потрібно створити перш за все лад. А єдиною силою, що є в стані боротися з тим комуністичним анархізмом, який репрезентує III-й Інтернаціонал, це є сила патріотичного чуття поодиноких народів. Не ці останні, а III-й Інтернаціонал загрожує світові війною. Коли ж вбачають небезпеку в патріотизмі, то це тільки через те, що його плутають з імперіялізмом, з стремлінням одних народів панувати над другими. Але справжній патріотизм, що прагне до відновлення своєї державності, до дотримання її ладу і самого існування—це є той елемент, який і є основою Ліги Націй та разом з нею дбає за мир і лад в світі.

«Україна твердо і рішуче, з упертістю буде добиватися відновлення своєї незалежності, але з того часу, коли вона досягне цього, вона стане елементом ладу і миру на Сході Європи. Бажаючи встановити мирні стосунки з усіма своїми сусідами, незалежна Україна жадатиме тих же настроїв і того ж поступовання і з боку цих останніх».

П.Нуланс подає своє резюме на доклад п. Шульгина. Він перш за все згадує, як справді в 1917 році розпочав він розмови з українцями в особі п. Шульгина, що був тоді міністром закордонних справ України. Він підкреслює повну аналогію між тим, що сказано було про Україну та Грузію. Обидві країни одержали широке міжнародне визнання.

«Україна була визнана Францією та Англією, як і багатьма другими державами. Визнав її і совітський московський уряд, але це не заважило йому піти відразу ж війною на Україну, як пізніше на Грузію».

П.Нуланс дуже прихильно висловлюється про українській нарід, працьовитий і мудрий. Незалежність України сприятиме встановленню ладу на сході Європи і

«ми бажаємо, — каже п. Нуланс, — разом з п. Шульгиним, щоб цю незалежність України знов було відновлено, але на цей раз не тимчасово, а назавжди».

Довгі оплески покрили останні слова голови зібрання.

Далі відчитано було досить змістований доклад п. Нікітіна, бувшого російського консула, про Монголію і на тому засідання закінчилося.

Росіяне не виступили проти української тези, хоч мали на те повну змогу: до складу ж Академії, крім п. Мілюкова, входять п. п. Маклаков, Єфремов, Шацький і др. Але оскільки росіяне буквально набивалися на розмови з українцями на російському внутрішньому терені, остільки ж вони уникають зустрічі на міжнародньому ґрунті. Згода п. Мілюкова виступити одночасно з п. п. Гегечкорі і Шульгиним наче-то мусіла порушити цю політику, але бувший міністр закордонних справ Росії, як ми вже зазначали, не з'явився через хворобу, а крім того і тема його ясно показувала, що він буде говорити про зовнішню політику СССР (з окрема про далеко-східні справи) і питання, що стосуються до України, очевидно, теж не мав торкатися.

Тактика українських політиків зовсім протилежна: не бажаючи, цілком природне, виступати на російських дискусіях і сперечатися за справу, яка вже для них вирішена — питання самостійности України — наші політики не бояться зустрічі з росіянами на ґрунті міжнародньому: очевидно, вони певні в силі своїх аргументів.

Виступ український в Міжнародній Дипломатичній Академії має сам по собі чимале для нас значіння і розголос серед дипломатичного світу.

Блискучий зал Академії був повний і присутні вітали і грузинського, і українського промовця дуже тепло. Але були і мовчазні незадоволені: росіяне.

До успіху цього дня дуже багато спричинився, звичайно, амбасадор Нуланс своїми дійсно щирими словами на адресу українського народу.

Всі доклади і заяви голови будуть, як і завжди, видруковані в працях Академії.

Присутній.

З міжнароднього життя

— Японо-китайський конфлікт.

По-третє вже манджурське питання та японо-китайський конфлікт встають на денному порядку Верховної Ради Ліги Націй. Перший і другий раз це було в вересні та в жовтні в Женеві, третій — 16 поточного листопаду в Парижі, куди для того спеціально було перенесено засідання Ради.

Свого часу на цьому місці було викладено елементи цієї справи на Далекому Сході, означено її певні перспективи що-до майбутнього та переказано про те, як перейшла вона у Женеві. Усі змагання членів Верховної Ради, що збиралася спочатку під головуванням іспанського міністра закордонних справ, а потім самого Аристида Бріана, — злагодити японо-китайський конфлікт, знайти якусь хоч би й компромісну формулу, яка б задовольнила противників, не привели до бажаних наслідків. Цілу справу тому було одкладено і засідання Ради перенесено до Парижу в надії, що до 15 листопаду становище в Манджурії якимось вясниться чи зміниться на ліпше, і що це нове засідання Верховної Ради або буде зовсім непотрібне, або перейде легко і формально, бо справа по суті так чи инакше вже вирішиться.

На 16-е листопаду, однак, виявилось, що сподіванки ті були цілком

марні. Все зосталося, як і було, нічого не вирішено, хоч справа начеб-то зовсім вияснилася, бо, як справедливо зауважив Едуард Еріо в одній із своїх статей в «L'Ere Nouvelle», «поки Ліга Націй розважала, японці робили своє діло, і тепер Манджурія вже окупована, добре окупована, солідно окупована». Більше за те, — окупація та поглиблена й поширена вже за час засідань Верховної Ради в Парижі, бо як раз 18 листопаду японці зустрілися в бок з китайським генералом Ма, розтрошили його війська й зайняли Цзіцзікар, себ-то поставили під свою контролю цілий залізничний рух в Манджурії, в тому числі і лінії на Харбин і на Владивосток.

Цей бій з ген. Ма дуже характерний для цілої «війни-невійни», що переходить зараз на Далекому Сході. Ініціатива бою вийшла від Ма, що маючи під своєю рукою по-над 20 тисяч війська, задумав оточити японців на річці Ноні та знищити їх. Китайці такі були певні в своїх намірах, що в Нанкіні вже наперед вславляли ген. Ма, як переможника й спасителя батьківщини. Натомість перемогли японці, хоч і було їх всього лише три тисячі люда. Для означення взаємовідносин реальних сил противників на Далекому Сході цікаве ще й те, що, як повідомляють у пресі, інструкторами в китайському війську були совітські офіцери генерального штабу числом п'ять, що постачання діставали китайці від большевиків, а в самому бою приймали участь три тисячі китайських, корейських та інших комуністів, організованих в окремі бойові одиниці і висланих до Манджурії із складу третьої червоної армії, розташованої в східньому Сибіру. Втрат було: з японського боку щось біля 300 людей, з китайського по-за 3.000.

А втім, жадної війни оголошено не було; про війну говорять лише китайці, а японці завіряють, що вони клопочуться лише про те, аби встановити спокій і порядок у Манджурії та забезпечити життя й майно своїх підданих, бо китайська влада того зробити не може й не хоче, хоч і зобов'язана до того численними договорами.

Бластиво кажучи, основа цілої справи й полягає в тих договорах. Як відомо, Китай вже давно розпочав боротьбу за те, щоб анулювати усі так звані односторонні договори, що їх складали в різні часи різні китайські влади з європейськими державами, з Америкою та з Японією. Ці договори — усі не на користь китайцям, бо роблять вони з їх батьківщини безсумнівну колоніальну країну, в якій чужинці займають упривилейоване становище під захистом екстериторіальності, консульських прерогатив та ще й до того — бойових ескадр, що безсмірно крейсують коло китайських берегів, а навіть і по великих китайських річках.

Про боротьбу проти цих договорів доводилося говорити не раз на сторінках «Тризуба». Вона досі не була щасливою для китайців. Кільки років тому китайська республіканська влада хотіла була покінчити з ними одним ударом, анулюючи їх всі зразу одною рішучою заявою. Заяву ту прийняла до відома і до виконання одна тільки держава, а саме — ССРСР. Усі інші одповіли на те рішучим протестом, і був той протест дуже дійсним, бо разом з ним до китайських портів прибули флотські ескадри усіх великих держав і транспортні кораблі з суходольними військами для охорони життя, майна й інтересів європейських, американських і японських підданих. Усі держави виступали кожна начеб-то за себе, але в дійсності Китай мав проти себе єдиний фронт великих і малих держав, і звичайно мусів уступити.

І хоч була вже, явна річ, тоді й Ліга Націй, і Китай був її членом, але нікому, навіть самими китайцям, не приходило до голови ставити це питання руба перед Женевською трибуною народів. Тепер воно поставлено а то, мабуть, саме тому, що ота «договорна» справа торкнулася не всіх, а всього одної Японії. Китайська дипломатія дуже влучно використала становище. Японію вона, так мовити, поставила перед судом Ліги Націй, а представників усіх інших держав, що так само мають колосальні «договорні» інтереси в Китаю, зробила суддями над нею. Присуд над Японією мав би бути таким чином скінченим присудом і над самими суддями.

На початках все йшло начеб-то гаразд для Китаю. В цілій світовій пресі повстала хвиля обурення проти Японії, яка, окупуючи військово

Манджурію, начеб-то наявно порушила тим статут Ліги Націй, пакт Келлога про ненапад і т. ин. У самій Женеві справа ставилася майже ультимативно: Японія, мовляв, має скоритися перед Лігою Націй і дати Китаєві повну сатисфакцію, бо инакше до неї можуть бути застосовані всі загрозові санкції, які маються в статуті Ліги і обов'язують усіх її членів. Говорилися при тому всякі хороші слова про слабші і сильніші держави, про охорону пригноблених націй, нагадувалося приклад греко-болгарського конфлікту і т. и.

До такого тону спричинився може як раз той випадковий факт, що на початках конфлікту на чолі Верховної Ради Ліги по черзі стояв іспанський дипломат, що впрост із мадридської революційної атмосфери попав на дипломатичні засідання Ради. Пізніше, коли провід перейшов до більше досвідчє них рук, тон той, так мовити, охляв, модифікувався і змінився майже в свою протилежність. Зараз світова опінія та дипломатичні вияви говорять уже не про санкції проти Японії, а цілком про щось инше. Англійська преса, наприклад, вказує, що лише нерозсудливі люди можуть думати, що Велика Британія має яку-будь охоту виступати проти свого «старого друга» Японії; американці друковано й усно говорять про те, що Японія в Манджурії представляє собою зразок європейської цивілізації і єдиний елемент порядку; італійська преса гратулює Японії з приводу боїв з китайцями і т. и.

В час, коли писані ці рядки, невідоме ще рішення, на якому стане Рада Ліги, що зібралася в Парижі з цього приводу. Але яке-б воно не було, проти-японським воно не буде, і Японія може спокійно продовжувати своє політичне діло, розпочате їєю в Манджурії. Фізично їй ніхто не зможе й не схоче перешкоджати, а морально зараз уже тяжко кому-будь виступати проти неї. Ця остання зміна настрів в світовій опінії сталася тому, що виявилось точно й яскраво, як ретельно китайську сторону підтримують большевики. Підтримують людьми, інструкторами й постачаннями в самій Манджурії, а грішми й дипломатичною допомогою в цілому світі. Правда, офіційно, в своїй ноті до Японії вони говорять про нейтралітет, але це вже нікого не обманує і обманити не може.

Усі свої сили, всі можливості світи прикладуть до того, щоб так або инакше протистати Японії в її дальнесхідній політиці. Бо ж Японія, зайнявши там командне становище, переріже тим самим всі їх азійські зв'язки, всі їх комуністичні, але й оті впрост імперіялістичні, що їх пестувала колишня царська Росія, пестити і зараз червона Москва. У такого роду випадках нормальні держави не спинялися навіть і перед одкритою збройною боротьбою. Чи зважаться на таку боротьбу з Японією світи, зараз ще не знати, але не виключено, що вони психологічно близькі і до такої авантюри.

Observer

З широкого світу.

— Бувший робітничий міністр, а тепер член англійського міністерства національного єднання Сноуден нагороджений титулом віконт.

— Бувший англійський міністр фінансів Уїстон Черчіль в парламентській промові запропонував заведення міжнародньої монети — «монети есперанто».

— Італійський міністр закордонних справ Гранді відбув візиту до Вашингтону, де мав переговори з президентом Гувером.

— В Пекині запроваджено стан облоги.

— Гітлеровці одержали перемогу на виборах до Гесенського ландтагу.

— В Філадельфії коло Н'ю-Йорку стався вибух в італійському консулаті. Запідозрюють антифашистів.

Хроніка.

З Великої України.

— Школи на Україні. Згідно із статистичними даними, які подає «Комуніст», на терені УССР в 1914 році нижчих та середніх шкіл було 19.014, а в них учило 44.083 вчителі та вчилося 1.587.090 учнів. В році 1925 число шкіл було упало до 16.018, а число учителів та учнів, навпаки, піднялося до 46.863 та 1.844.868. В 1930 році було шкіл 20.387, учителів — 74.910 та учнів 2.548.36, а в році 1931 — шкіл 21.758, учителів — 100.257 та учнів — 3.683.497. («Ком.» ч. 312 з 13. XI).

— В середньому школи забезпечено паливом лише на 15 відс. Де-які школи забезпечено паливом на 50 відс. Не мають таксаж учні теплого одягу та взуття. Одягом, напр., учнів забезпечено лише на 10 відс. По школах, де заведено сніданки для дітей, часто цих сніданків не вистачає для дітей 2-ої зміни («Ком.» ч. 313 з 14. XI).

— Як живуть аспіранти на Україні. «Прол. Правда» подає, в яких умовах перебувають аспіранти при ВУАН. Аспірант інституту мовознавства, наприклад, комуніст Мусцяк «тиняється вже майже місяць з родиною вулицями Києва, шукаючи притулку на ніч». Не знаходячи ніде жадної підтримки, Мусцяк мусів подати заяву про залишення аспірантури та поворот додому. По інших інститутах з аспірантами діється те ж саме, і аспіранти, не маючи де жити, ночують в лабораторіях. Незадовільний стан також поставання аспірантам. Вони не приділені до «закритого розподільнику» — «Науковий Робітник» і належать таким чином до «неор-

ганізованої людности» зо всіма наслідками, які з того випливають («Прол. Правда» ч. 256 з 12. XI).

— І дрова на зиму київські робітники самі собі мусять порувати в лісі. В Києві немає дров. Подібно тому, як київські робітники самі для себе уже садили та збирали картоплю, «Прол. Правда» пропонує робітникам Києва організувати «бригади», які б зайнялися в лісі рубанням дров для себе та приставкою їх до дому («Прол. Правда» ч. 257 з 13. XI).

— Хліб заготовлі на Україні на 10 листопаду виконано лише на 68,3 відс. («Ком.» ч. 312 з 13. XI).

— На ст. Сорока Півд. - Захід. залізниць вже більше як місяць лежить просто неба 300 вагонів борошна та висівок. Борошно гниє.

На ст. Липовець лежить 100 вагонів картоплі, яка таксаж гине («Пр. Пр.» ч. 255 з 11. XI).

— Не викопують усі буряки та картоплю. Виявляється, що при копанню буряків, залишається їх в землі від 10 до 20 відс. У зв'язку з недобором буряку проти плану, де-які цукроварні зменшують відповідно і свою виробничу програму («Ком.» ч. 313 з 14. XI).

— При копанню картоплі, частина її селянами засрється («Ком.» ч. 308 з 11. XI).

— Зяб леву оранку на 5 листопаду переведено лише на 31,3 відс. проти плану. Кожного дня на зяб ореться приблизно 1 відс. плацевої площі. Таким чином, як би можна було орати і зімою, той тоді б оранка на зяб мала б закінчилася лише в середині січня місяця («Ком.» ч. 308 з 11. XI).

— Бавовник гине. Незібрані бавовник мокне під дощем у полі і пропадає. Збирають бавовник дуже поволі. Замість 7.000 тон за п'ять день, після плану, збирають бавовника лише 1.445 тон. Та і зібраний бавовник немає де складати. Навіть на бавовноочисному заводі в Кахівці немає навісів, і очищений бавовник лежить просто на дворі та псується від дощів.

Багато бавовника невідомо де дівається після його зібрання до здачі. До цього часу пропало приблизно 27.500 центерів бавовника («Ком.» ч. 311 з 12. XI).

— Селянський терор. В селі Себині селянин Гиржев учинив замах і поранив робітника Захарченна, який прибув на село з Очакова в складі «буксирної бригади» переводити хлібзаготівлю. Гиржева заарештовано.

— В селі Ново - Тернівка (район Новий Буг) селянин Кручина учинив замах на робітника Бурлаку, члена миколаївської «буксирної бригади» по хлібзаготівлях. Після невдалого замаху Кручина шез з села («Ком.» ч. 313 з 14. XI).

— Капітальні роботи на Дніпрі зменшуються на половину. На 1932 рік було асигновано на будівні роботи на Дніпрі 680 мільйонів карб. Цю суму зза браку фінансових засобів в СРСР зменшено тепер до 375 мільйонів карб. («Пр. Пр.» ч. 257 з 13. XI).

— Київський трамвай. Вияснюється далі, що зза браку електричних ламп рано та увечері не ходить 40 відс. вагонів. На деяких лініях, як, напр., на лінії ч. 3 з 9 вагонів ходило 10 листорпаду лише 3 вагони. Лише вдень усі вагони мають можливість виїхати на лінію. Але не тільки лампочок бракує тепер Київському трамваєві. «...Погана робота дизельмоторової станції теж пергіршує роботу трамваю. Учора, коли розвіднило її всі вагони виїшли на лінію, їм довелося стояти через брак струму. Від 8 год. 45 хв. до 10 год. ранку майже на всіх лініях не було струму, а де-

які лінії ледве-ледве працювали через низьке напруження» («Пр. Пр.» ч. 255 з 11. XI).

З життя укр. еміграції У Франції.

— На Бібліотеку ім. С. Петлюри склали 21 листопада сто франків Єлісавета та Вячеслав Прокоповичі — з нагоди їх шлюбу, що стався 11. XI в Баден-Бадені.

Того ж дня вони поклали на могилу Головного Отамана гилля з шварцвальдської ялини.

— З життя Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. Не дивлючися на тяжкий стан з огляду на кризу, од якої терплять і члени Т-ва, Товариство та його Управа не припиняють роботи своєї і Т-во живе інтенсивним життям.

— Вшанування пам'яті 359. В суботу 21 листопаду члени Т-ва, що перебувають в Парижі та околицях, зібралися на врочисті збори, які були присвячені пам'яті 359 вояків, розстріляних у 1921 році в Базарі. На початку промовляв Голова Т-ва ген. О. Удовиченко, який нагадав присутнім цю визначну в історії української визвольної боротьби подію, освітлив її значіння для майбутнього та запропонував вшанувати мовчанкою пам'ять героїв. Після хвилини мовчанки присутні відспівали «Вічну пам'ять». Потім секретарь Т-ва зачитав вірша одного з членів Т-ва, присвяченого пам'яті 359, та виголосив невелику промову. Офіційна частина закінчилася відспіванням гімну «Ще не вмерла Україна».

На другий день в неділю в українській церкві відслужено було панахиду після служби Божої за спокій душ розстріляних українських вояків.

— Філії Т-ва на провінції так само в цей день влаштували збори з одповідно присвяченим цій події програмом.

— 3-ій З'їзд членів Т-ва. Управа Т-ва переводить підготовчу працю по скликанню 3-го Військового З'їзду

Т-ва, який має одбутися на початках 1932 року.

— Вечірка Т-ва. Управа Т-ва та покликана зборами членів Т-ва комісія зараз переводить підготовчу працю по організації вечірки Т-ва, яка намічена на 2-е січня с. р. Виробляється програм концерту та взагалі програм вечірки. Для тої мети Т-вом організовано хор, який готує невелику програму співів, крім того мають бути сольні виступи, як співу, так і бандури. На вечірці передбачається влаштувати дешеву лотерею, дохід з якої як і зо всієї вечірки має піти на користь українських інвалідів Армії УНР, що перебувають у Франції.

— Заходи Управи Т-ва що-до безробіття. Безробіття у Франції захопило велику кількість членів Т-ва, як в самому Парижі й околицях, так і на провінції. Сама Управа поробила багато заходів в цій справі. Так, в понеділок 23 листопаду Голова Т-ва ген. О. Удовиченко зробив певні кроки перед представниками французького уряду, прохаючи захисту та охорони б. вояків Армії УНР, що працюють по різних підприємствах та заводах. Не дивлячися на гостроту питання, яке зараз поїняло французьких керівників щодо робітників - чужинців, треба гадати, що в певній мірі клопоти Управи Т-ва будуть задоволені. Крім цих кроків, Управа Т-ва і сама приходила на допомогу безробітним членам своїм, чи то у підшуканню праці, чи то видачею рекомендаційних листів, чи то проханнями перед відповідними дирекціями та підприємцями в справі не-звільнення з праці. В багатьох випадках Управі вдавалося полагоджувати ці справи. Одначе, справа безробіття стоїть остільки гостро, що їй може зарадити лише поліпшення загального становища, на що треба сподіватися в майбутньому.

— В інших галузях своєї праці Управа Т-ва полагоджувала багато справ, особливо справи допомоги. Так заходами Управи Т-ва було влаштовано підтримку

ну Стромило до санаторії у Вільмен. Робляться заходи аналогічного порядку і відносно інших членів Т-ва, що потребують лікування.

— Філії Т-ва так само переводять що-денну роботу у себе. Так, напр., філія Т-ва в Ліоні на чолі якої стоїть підполк. Таран, виробила і переводить цілий програм лекцій на військові теми, які виголошуються українськими старшинами. Так само велику організаційну роботу переведено і в Оден - ле - Тіші. Зараз після од'їзду з Оден - ле - Тіша сотн. Болобана, який був там Уповноваженим Т-ва, призначено зв'язковим підстаршиною Лук'яненка.

— Між иншим, Управа Т-ва звертає увагу як Уповноважених та зв'язкових, так і членів Т-ва на те, що для пропаганди українського руху у великій мірі надається книжка деп. Евена, що недавно вийшла під заголовком «Франція та проблема України». Вона у вичерпуючий спосіб освітлює українську справу, стремління України до самостійности і написана в надзвичайно прихильному дусі. Ціна її 10 фр., а набувати її можна чи в Управі Т-ва чи в редакції «Тризуба».

— У Крезо. 15.XI з доручення Генеральної Ради Союзу відвідали Громаду в Крезо п. п. Таран (Голова Ліонської Громади) і п. Горбатенко (скарбник тієї ж Громади). На загальних зборах громадянства Крезо, які з цього приводу відбулися, п. Таран виголосив реферат на тему «Денаціоналізація України в минулому», а п. Горбатенко подав загальні інформації що-до української справи. Підчас обміркування зборами справ української колонії в Крезо, було висловлено побажання, щоб укр. організації добилися того, щоб укр. політичних емігрантів при звільненнях з праці відрізнявано від інших робітників-чужинців, які приїдять до Франції на заробітки.

В Польщі

— На допомогу безробітним емігрантам. В минулих числах «Тризуба» бу-

ло вже відмічено ті заходи, які розпочала Головна Управа УЦК, об'єднуючи ціле українське громадянство навколо допомогової акції українським безробітним емігрантам, засновуючи окремий фонд допомоги безробітним і організуючи спеціальну комісію з представників усіх українських громадських організацій, яка має за завдання розвинути допомогову акцію і її сцентралізувати.

14-го листопаду б. р. відбувся в салі варшавської консерваторії великий концерт Українського Національного Хору ім. Лисенка, що існує при Головній Управі УЦК, прибутком з якого призначено на користь українським безробітним емігрантам.

Програм концерту складався з 3-х частин, які заповнили твори наших видатних композиторів, як Ніжанківського, Леонтовича, Стеценка, Кошиця та ин. В другу частину концерту ввійшли виключно українські колядки.

Концерт пройшов з належним успіхом, а українське і чужоземне громадянство з належною увагою віднеслося як до цілей, які поставив для себе концерт, так і до цього чергового виступу хору, який вже встиг належно зарекомендувати себе на варшавському ґрунті.

— З життя «Прометейя». В клубі «Прометей» відбувся реферат п. Г. Лазаревського, темою якого була — «Конституція УССР в теорії і дійсності».

— З життя Українського Клубу у Варшаві. 21 листопаду с. р. Український Клуб у Варшаві розпочав свій біжучий сезон, влаштовуючи вечірку для членів і гостей. Половину прибутків з згаданої вечірки призначено на допомогу українським безробітним емігрантам.

— З життя жіноцтва у Варшаві. 18 жовтня с. р. відбулося відкриття зимового сезону в «Союзу Українок» на ширших сходах за чашкою чаю. Зібралися члени Союзу в пані Го-

лови Марії Лівницької, яка зазнайомила присутніх з загальним станом організації, а також про діяльність Курсів Сестер Жалібниць при Союзі. На весні цього року скінчили дворічні курси 10 пань. З них 4 вступили до шпиталів для набуття потрібної для диплому практики. Решта, з причин суто еміґраційного життя не може дозволити собі на майже цілоденну відсутність з дому. Далі подали свої інформації голови окремих секцій. Пані К. Безручкова, голова секції гуманітарної, поінформувала про відкриття Т-ва Допомоги Студ. Вищ. Шкіл у Варшаві, інтернату для студенток - українок, причому провід і опіку передано — Союзові-Українок. Секція гуманітарна розпочала також акцію допомоги безробітним через збірку одягу і постачання обідів для дітей. Голова секції п. Безручкова входить від С. У. до Міжорганізаційного Комітету Допомоги безробітним. Голова секції феміністичної і чужоземних зносин п. В. Завадська зложила справоздання про заходи в справі реєстрації Статуту С. У. в Комісаріаті для усамостійнення організації.

Голова секції культурно - освітньої п. Н. Саліковська подала план уряджування діточих свят і академій на честь заслужених українок. Ширші сходи 18 жовтня починають цикл таких сходів періодичних; на програмі має завжди стояти або реферат, або дискусійна тема. 8 листопаду відбулися другі збори, на яких з'явилася пань далеко більше, як перший раз, що дає підставу сподіватися скорого переведення в життя ідеї жіночого Клубу. На порядку денному був короткий реферат п. Завадської про «Порядно свідомої матери в Варшаві» і зміну норм права подружнього в польському кодексі правовому. По рефераті зав'язалася жива дискусія, в якій брали участь всі присутні пані. Ширші сходи висловилися однодушно за урядження сталого Жіночого Клубу, бо потреба в регулярних зустрічах і обміні думками давно назріла.

В. З

В Чехії

— Другий Український Науковий З'їзд. На базі великої частини тих, що зголосилися до участі в працях з'їзду, організаційна комісія вирішила відкласти скликання 2 Українського Наукового З'їзду на 20 березня 1932 р. В цій справі видається спеціальний комунікат, який незабаром буде опубліковано.

— В Українським Історично-Філологічним Товаристві в Празі відбулося 17 листопада 1931 засідання, присвячене пам'яті Г. Затиркевич-Карпинської, на якому заслухано було доклади дійсних членів: 1. Сірополка, Ст. О. — Г. П. Затиркевич-Карпинська. 2. Антоновича, Дм. В. — «Типи спещичної творчості Г. П. Затиркевич-Карпинської».

— 24 листопада 1931 відбулися доклади дійсних членів: І. Щербаківського, В. М. — «До питання про скитське мистецтво». 2. Чижевського, Д. І. — «Справоздання про Гегельянський конгрес у Берліні».

— Український Республікансько-Демократичний Клуб в Празі розпочав свою діяльність в цьому сезоні улаштуванням в п'ятницю 13. XI ц. р. в отелі Граф академії пам'яті недавню помершого Михайла Галушинського.

Голова Клубу проф. М. Славинський у вступному слові охарактеризував постать небіжчика як всеукраїнського діяча, як видатного, для політичної кар'єри ще молодого послітника, який, хочі працював на обмеженому терені Галичини, все ж завжди стремів до здійснення ідеї одної Великої України з центром в Києві.

Перший докладчик п. проф. Ст. Сірополко дав слухачам образ М. Галушинського, як культурного діяча, який опреділився вже на гімназіальній лаві, гуртуючи й організуючи гімназіальну молодь, далі студентство і народні маси.

Війні Г. віддав, багато сил,

ставши на чолі стрільців, бо сподівався від війни великих наслідків для справи визволення України. По війні Г. виступає вже в ролі кваліфікованого педагога, як директор Рогатинської української гімназії. Рівночасно Г. працював; як професор українського університету, за що відсилював в польський тюрмі і взагалі зазнав багато прикростей від польського уряду аж до позбавлення права на емеритуру.

Коли став на чолі Просвіти, віддавав їй всі свої сили. Вів велику агітацію на поширення цього Товариства, об'їздив з цією метою українські землі як в Галичині, так і на Волині, на Поліссі. З його ініціативи повстали мандрівні бібліотеки, за його стараннями повстало багато часописів і журналів, де він широко співпрацював. Репрезентував на різних з'їздах українську справу, виступав на них з прекрасними промовами, закликаючи українське громадянство до праці, самопожертви, відданости ідеї нашого відродження. Закликав до зміцнення волі, до віри в нашу перемогу над тьмою. Закликав до самообмеження, до витривалости, щоб на нашому шляху до перемоги не перешкождали нам наші персональні інтереси. Був працювником великого масштабу, але його широкі заходи не відповідали праці фліій Т-ва «Просвіти», з чого й повстала фінансова криза в «Просвіті». Не зважаючи на всі непримссті, щесипалися на його голову через заборженість «Просвіти», стояв неухильно на чолі Т-ва, не відступаючи від раз наміченого плану. Шукав шляхів до порозуміння українського народу з своїми сусідами, боячися в постійній боротьбі на всі боки рззгубити культурні надбання. Дбав про усунення непорозумінь між двома галузями нашого народу, і, як П. Холедний, був сполучкою між Наддніпрянщиною й Галичиною, так М. Галушинський сполучав Галичину з Великою Україною.

Слідуючий докладчик п. проф. К. Мацієвич вважає Галушинського невичерпаною силою, що передчасно зійшла до могили в самому

розквіту своєї діяльності політичної, громадської, педагогічної. Лагідний по вдачі, джентельмен в обходженні з людьми, Г. вмів чарувати людей, але в той же самий час вмів захищати свої принципи, був дисциплінованим членом партії. Але за свої широкі плани придбав назву політичного романтика. Був послідовним державником з широкими обр'яями, що приносив в жертву цілій ідеї інтереси місцевого патріотизму. Непримиримий ворог хрунївства, він шукав шляхів для мирного зліпшення долі свого народу.

В Югославії

— Літературний вечір в Білгороді. «Українська Громада» у Білгороді впорядкувала 14 листопаду перший свій літературний вечір у цьому сезоні. Вечір був присвячений пам'яті А. Кащенко з нагоди 10 років з дня його смерті.

Крім реферату на тему «Українська історична література та А. Кащенко», якого прочитав п. В. Андрієвський, та прочитаного п. О. Зівертом уривку з оповідання А. Кащенко «Славні побратими», про грам вечора був досить великий і ріжноманітний. Спеціально треба підкреслити, що Громада зробила добрий початок у створенню своєї струнної оркестри під керівництвом п. П. Волошина. Судячи по тому успіхові, який цей початок мав на вечері, можна сподіватися, що справа піде добре. Як і завжди п. К. Цвітанович і цього разу дістав сердечні привітання від присутніх за свої ширі і патріотичні вірші. Симпатично був виконаний під акомпанімент п. Й. Прокопюка дует пань Є. Добровицької та В. Зіверт.

Але найбільший успіх на цьому вечері мала, здається, пані О. Волошина, яка дуже гарно продекламувала вірші О. Олеся — «Десять літ». Відомий козацький поет і письменник п. Б. Кондрюцков прочитав свій новий, спеціально для цього вечора написаний вірш «Україне».

Взагалі вечір пройшов дуже приємно, хоча, на жаль, гостей на ньому було менше, ніж можна було сподіватися. Прикре враження робить те, що деякі з місцевих свідомих українців у останні часи почали ухилятися від праці, занедбуючи свої громадські обов'язки та даючи таким своїм відношенням до справи прикрий приклад менше свідомим громадянам.

Лист до Редакції.

Високошановний Пане Редакторе,
Прошу про ласкаве вміщення в Вашому цінному органі заяви наступного змісту:

Стверджую, що моя співпраця в місячнику «Нові Шляхи» не була засвідченням якогось політичного наставлення, маючи виключно літературний характер із застереженням повної ідеологічної незалежності.

Однак, з уваги на лінію редакції «Нових Шляхів» в напрямі механічного сприйняття і попутницького пристосування до совітської дійсності, з чим я суб'єктивно, як патріот - українець і емігрант, погодитися не міг, а впливати на зміну лінії редагування не мав змоги, я перестав бути співробітником згаданого журналу, що й подаю до відомо отсією дорогою.

Варшава 13 листопада 1931 р.

З глибокою пошаною

Юрій Косач (—)

Зміст

— Париж, неділя, 29 листопаду 1931 року — ст. 1. — П р и с у т н і й . Українська та грузинська справи в Міжнародній Дипломатичній Академії — ст. 2. — О б с е р в а т о р . З міжнароднього життя — ст. 6. З широкго світу — ст. 8. — Х р о н і к а : З Великої України — ст. 9. — З життя укр. еміграції: У Франції — ст. 10. — В Польщі — ст. 11. — В Чехії — ст. 12. — В Югославії — ст. 14.

Заклик

Батьківський Комітет при Українській Школі в Парижі просить зголоситися осіб, які б бажали читати лекції на Курсах для дітей старшого віку та дорослих.

Курси організовані при школі для ознайомлення нашої молоді з літературою, географією та історією України. Лекції мають відбуватися в суботу о 8.30 год. веч. в помешканні Бібліотеки імени С. Петлюри в Парижу 11, Square Port-Royal, Paris (13-e).

Зголошення просимо надсилати по вищеуказаній адресі на ім'я Батьківського Комітету при Українській Школі в Парижі.

БАТЬКІВСЬКИЙ КОМІТЕТ.

MOUTONS ET BREBIS

Nous pouvons vous expédier immédiatement des agneaux, agnelles, béliers, brebis, moutons, genre berrichon, lauraguais, quercynois, ayant actuellement 2 à 3 Kgs de laine. Nous garantissons tous ces animaux de 1re qualité, sains et de bonne venue, bêtes rustiques pouvant rester dehors par tous les temps.

EXPÉDITION FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE

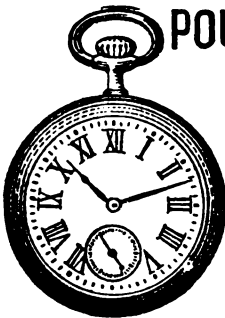
Agneaux petits 3 mois, sevrés, qui mangent bien.. 90 fr.
Agneaux ou Agnelles 3 à 4 m sevrés solides et vigoureux.. 100 fr.
Agneaux ou Agnelles 4 à 5 mois, 20 kg. environ.. 150 fr.
Agneaux ou Agnelles 8 à 9 mois, 28 kg. environ.. 180 fr.
Moutons ou Brebis 10 à 12 mois, 35 kg. environ.. 190 fr.
Brebis 13 à 14 m., 40 kg. env., pouvant être mère.. 220 fr.
Brebis avec son agneau..... 300 fr.
Brebis avec deux agneaux (doubles)..... 400 fr.

PÉTITS PORCS D'ÉLEVAGE DISPONIBLES TOUTE L'ANNÉE
Indiquez-nous lisiblement à la commande votre adresse et gare destinataire

CRÉMON Elle, BRIVE (Corrèze)

POUR

Frs. NOUS LIVRONS

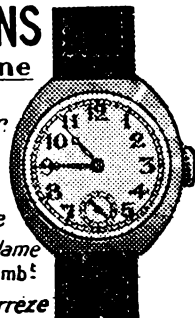
**une montre et chaîne
ou bracelet parfaite**

homme, dame, à remontoir,
mouvement très solide
soigneusement réglé 36 h.

chronomètre : garantie
6 ans. simili or, argent. Même

prix : bracelet homme ou dame
lumineux choix. Envoi contre remb^t

DORAT à BRIVE. Corrèze

SAUCISSONS

Pur porc sec garanti.	25	fr. le kg.
Porc et bœuf sec Arles	16	--
Porc et bœuf étuvé.	10	--
Saucisse fraîche pur porc	13	--
Pâté de foie et fritons	12	--

*Marchandise expédiée en colis postal 4 et 9 kilos
franco port et emballage toute gare tous les jours*

Mandat, Remboursement, Crédit après références

Ecrire : **TUDOR, Salaisons, BRIVE (Corrèze)**

ENVOI FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE GRAND RESEAU
Porcs pesant 100 kilos à 7 mois et 200 kilos à 10 mois

PORCS

Croisements sélectionnés anglais et croisés
Femelles. Elevés, achetés directement à la production, supprimant l'intermédiaire
J'expédie immédiatement les commandes par caisse de
2, 3, 4, 5, 6, 8, 10 porcs, franco dans toutes gares de France
transport, emballage, mortalité et responsabilité de route à ma charge

PORCS de 58 jours env.	80	fr. fco
PORCS de 2 mois env.	90	--
PORCS de 2 mois 1,2, 18 k env.	105	--
PORCS de 3 mois 22 k env.	130	--
PORCS de 3 mois 1,2, 26 k env.	160	--
PORCS de 3 à 4 mois, 31 k env.	190	--

Mâles et Femelles pour reproduction sur demande
Assurance gratuite 6 mois contre la morbidité

Ecrire : **CREMON Elie Domaine d'Imbert, BRIVE (Corrèze)**

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V^e
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагус — Комітет.

Адміністратор : Іл. Косенко

Le Gé:ant : M-me Perdrizet.